TIL NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT

Innspill etter synfaring 11.08.2026

Selselva kraftverk – økt slukeevne og regulering av Selsvatnet

Sak	Selselva kraftverk – økt slukeevne og regulering av Selsvatnet
NVE-saksnummer	202205918 (registreringsnummer 8815)
Tiltakshaver	Selselva Kraft AS
Avsender	Signe Svindland
Dato	18.08.2026

1	Innledning		3
1.1		Brudd med premisset for den forrige konsesjonen	3
1.2		Inngrep i urørt landskapsrom, negativt for villreinstammen	3
2	Energigevinst		4
2.1		Svært liten energigevinst	4
2.2		Ikke aktivt regulerbar kraft, marginal betydning for kraftsystemet	4
2.3		Bedriftsøkonomisk fordel, endret referansetilstand	5
2.4		Vannressursloven	6
3	Rødlistearter		6
3.1		Mangelfull kartlegging og usikkerhet om virkninger	6
3.2		Mangler i Ecofact Rapport 850	6
3.3		Ecofact forventer negativ påvirkning på kystfloke	7
3.4		Mangelfull begrunnelse for gradering av påvirkning	8
3.5		Misvisende beskrivelse av vassdragsdynamikken i søknaden	9
3.6		Usikker påvirkning på grunnvann og voksesteder	10
3.7		Nedtoning av påvirkning i søknad i forhold til Ecofacts vurdering	10
3.8		Søker nedtoner usikkerheten i Ecofacts Rapport 850	12
3.9		Føre-var-prinsippet	13
4	Akvatisk fauna		15
4.1		Bunndyr og akvatisk fauna ikke kartlagt	15
5	Funnpotensiale		16
5.1		Undervurdering av funnpotensialet i Rapport 850	16
6	Geologi		17
6.1		Geofaglige forhold sett på synfaringen	17
6.2		Berggrunn, hydrologi og vegetasjon	18
7	Bit-for-bit		20
7.1		Tidligere konsesjoner brukes som argument for nye	20
7.2		Stortingsmelding 35 (2023-2024) og forbruk av naturarealer bit-for-bit	21

1.1 Synfaringen viste at tiltaket bryter med helhetsvurderingen og premisset for den forrige konsesjonen.

Synfaringen viste at det omsøkte tiltaket vil flytte grensen for eksisterende kraftutbygging inn i et urørt landskapsrom, regulere et naturlig høyfjellsvann og endre vannføringsdynamikken i øvre Selselva.

Både avgrensningen av utbyggingen mot det øvre landskapsrommet og hensynet til å unngå regulering av Selsvatnet var sentrale premisser for konsesjonen som ble gitt i 2009. Den nye søknaden bryter dermed med den avgrensningen som bidro til at den opprinnelige utbyggingen kunne tillates. Under synfaringen redegjorde Statsforvalterens representant nærmere for hvordan en regulering av Selsvatnet vil bryte med premissene som lå til grunn for tillatelsen til å etablere Selselva kraftverk.

1.2 Synfaringen viste at tiltaket innebærer inngrep i et nytt landskapsrom og er negativt for villreinstammen.

I sitt tilsvar til Statsforvalterens innsigelse («Tilsvar til Høringsuttalelser – Regulering av Selsvatnet og økt slukeevne») skriver tiltakshaver:

«Terskelen er liten (ca. 1 m høy og 10–15 m lang), senkes i terrenget og vil i stor grad være visuelt skjermet. Det etableres ikke teknisk infrastruktur. Tiltaket vil derfor ikke fremstå som et nytt landskapselement, og kan etter tiltakshavers vurdering ikke karakteriseres som inngrep i et nytt landskapsrom.»

Denne argumentasjonen bygger på en for snever fremstilling av hva inngrepet omfatter, noe som også ble synliggjort på synfaringen både ved forklaring om at terskelen bygges av betong og stein, og ved et bånd som viste hvor tiltakshaver vil anlegge terskelen.

Statsforvalterens innvending gjelder ikke bare hvor synlig terskelen vil være på avstand. Den gjelder at grensen for kraftutbyggingen flyttes oppstrøms det eksisterende inntaket og inn i et landskapsrom som hittil ikke har vært tatt i bruk som del av kraftproduksjonsanlegget.

Et landskapsinngrep kan ikke avgrenses til konstruksjonens høyde, lengde eller synlighet. Det må vurderes ut fra hele tiltakets geografiske og funksjonelle påvirkning. Terskelen skal gjøre et naturlig høyfjellsvann til et regulert magasin på om lag 640 000 kubikkmeter, regulere vannstanden mellom HRV og LRV og endre vannførings- og flomdynamikken på ytterligere 585 meter av Selselva. Tiltakets virkning omfatter dermed Selsvatnet, strandsonen, utløpet og elvestrekningen ned til det eksisterende inntaket, ikke bare de 10–15 meterne hvor terskelen plasseres. På synfaringen ble størrelsen av et regulert magasin på 640 000 kubikkmeter, og størrelsen på den berørte sonen rundt dette, tydlig for deltagerne, og det var en svært god tydeliggjøring av at inngrepet omfatter svært mye mer enn en 10-15m lang betongterskel og synligheten av terskelen.

Tiltakshavers påstand om at: «Det etableres ikke teknisk infrastruktur», er dessuten vanskelig å forene med tiltakets faktiske innhold. En konstruert terskel i betong som skal kontrollere vannstanden og tidsfordelingen av avrenningen, er i seg selv et teknisk reguleringsanlegg.

Det må også skilles mellom synlighet og inngrepskarakter. En konstruksjon kan være visuelt skjermet og likevel endre et områdes naturtilstand, hydrologiske funksjon og forvaltningsmessige status. Dersom konsesjon gis, vil Selsvatnet ikke lenger være et uregulert høyfjellsvann, og øvre Selselva vil ikke lenger ha en utelukkende naturlig vannføringsdynamikk. Landskapsrommet vil være tatt i bruk som regulerings- og magasinområde for kraftverket uavhengig av terskelens synlighet i landskapet.

Statsforvalterens karakteristikk av tiltaket som inngrep i et nytt landskapsrom bygger derfor ikke på en upresis vurdering. Den beskriver den faktiske endringen: Et landskapsrom som hittil har ligget utenfor kraftutbyggingen, skal innlemmes i kraftverkets reguleringssystem. Terskelens synlighet kan være relevant for graden av visuell påvirkning, men den opphever ikke inngrepets karakter, geografiske utstrekning eller prinsipielle betydning.

På synfaringen ble det også forklart fra verneområdeforvaltaren hvordan en teknisk installasjon og etablering av reguleringsmagasin i Selsvatnet vil være negativt for den sårbare villreinstammen som bruker området. Det ble opplyst at villreinen allerede er utsatt for forstyrrelser fra blant annet ferdsel, og at det er viktig å redusere belastningen på bestanden. At villreinen allerede er utsatt for en belastning som vanskelig kan reguleres bort, forsterker behovet for at konsesjonsmyndigheten ikke tillater en ny belastning som øker den samlede belastningen ytterligere. Området benyttes både til beite og trekk. Føre-var-prinsippet og prinsippet om samlet belastning tilsier derfor at områdets egnethet for villrein ikke bør forringes gjennom etablering av et nytt reguleringsanlegg.

2.1 Marginal energigevinst

På synfaringen opplyste søker at tiltaket vil gi en årlig produksjonsøkning på omtrent 3,3 GWh.

På synfaringen ble Norsk Vannkraft spurt om Norges samlede energiforbruk i 2025. Selskapet svarte om lag 150 TWh. Statistisk sentralbyrå oppgir at Norges samlede innenlandske energibruk i 2025 var 212 TWh.

Den omsøkte produksjonsøkningen på 3,3 GWh tilsvarer:

- ca. 0,0016 prosent av Norges samlede innenlandske energibruk i 2025
- ca. 0,0025 prosent av Norges netto elektrisitetsforbruk i 2025
- ca. 0,0020 prosent av den samlede norske elektrisitetsproduksjonen i 2025

Sammenlignet med Norges samlede innenlandske energibruk utgjør den omtrent én sekstifiretusendel. Sammenlignet med Norges nettoforbruk av elektrisk kraft utgjør produksjonsøkningen omtrent én førtitusendel.

2.2 Tiltaket gir ikke aktivt regulerbar kraft og har marginal betydning for kraftsystemet og samfunnet

Det må skilles mellom økt energiproduksjon og produksjon med særskilt regulerings- eller systemverdi. Den reviderte søknaden opplyser uttrykkelig at reguleringen skal være passiv, at det ikke skal være mulig å døgnoptimalisere produksjonen, og at vannføringen ut av reguleringsmagasinet ikke skal kunne stanses.

Søker opplyser selv at kraftverket med den reviderte løsningen mister muligheten til å optimalisere driften etter kraftpris. Produksjonen kan derfor ikke fritt flyttes til timer eller perioder med høyt kraftbehov. Tiltaket gir en utjevning av vannføringen og reduserer flomtapet, men det gir ikke aktiv magasindisponering eller døgnregulering.

Tabell 5 i den reviderte søknaden viser en beregnet økning i vinterproduksjonen på 1,739 GWh og i sommerproduksjonen på 2,382 GWh. Tallene viser dermed at den største delen av

produksjonsøkningen vil komme i sommerhalvåret. Dette begrenser tiltakets dokumenterte verdi som bidrag til vinterens energi- og effektbalanse.

Det må uansett skilles mellom den bedriftsøkonomiske verdien av å få innvilget konsesjon og tiltakets dokumenterte verdi for kraftsystemet og samfunnet.

2.3 Bedriftsøkonomisk fordel og endret referansetilstand

Søknaden oppgir en relativt lav utbyggingskostnad. Tiltaket kan derfor være bedriftsøkonomisk gunstig for eieren.

Tiltaket forutsetter imidlertid etablering av en reguleringsterskel i betong ved Selsvatnet, et reguleringsmagasin på om lag 640 000 kubikkmeter og regulert vannføring på ytterligere 585 meter av Selselva.

Søker opplyser selv at området oppstrøms det eksisterende inntaket i dag ikke er berørt av tekniske inngrep eller annen næringsvirksomhet, noe som også fremkom på synfaringen. Tiltaket vil dermed ta et nytt naturområde i bruk som del av kraftproduksjonsanlegget.

Konsesjonen kan dermed også få økonomisk betydning utover den umiddelbare produksjonsøkningen. Hvis tiltaket gjennomføres, vil Selsvatnet ikke lenger være et uregulert høyfjellsvann, øvre Selselva vil ikke lenger ha naturlig vannføringsdynamikk, og landskapsrommet vil ikke lenger være uten tekniske inngrep. Referansetilstanden ved eventuelle senere søknader vil dermed være en annen enn i dag, noe som kan påvirke salgsverdien av kraftverket positivt.

Dette innebærer ikke at senere konsesjoner automatisk vil bli gitt. Ethvert nytt tiltak må behandles særskilt. Det første inngrepet kan likevel svekke den faktiske og prinsipielle barrieren som den urørte tilstanden representerer. Senere inngrep kan da bli presentert som utvidelser eller endringer av et allerede etablert reguleringsanlegg, fremfor som det første inngrepet i et urørt landskapsrom. Det sentrale poenget er at en konsesjon vil endre områdets faktiske referansetilstand og dermed også utgangspunktet for vurderingen av eventuelle senere inngrep. En slik endret utbyggingsposisjon vil ha økonomisk verdi for eieren og kan inngå i en fremtidig verdivurdering av kraftverket.

Flere deltagere på synfaringen tok opp risikoen for at denne eieren, eller fremtidige nye eiere av kraftverket, vil søke om ytterligere konsesjoner dersom den aktuelle konsesjonssøknaden godkjennes. Det ble på synfaringen replisert at dette var en hypotetisk situasjon og at det er utbyggingen i den aktuelle søknaden som må vurderes, ikke eventuelle fremtidige søknader. Søknadshistorikken for Selselva viser imidlertid at denne risikoen ikke er irrelevant. Konsesjonen fra 2009 ble gitt etter at utbyggingen var avgrenset for å skjerme Selsvatnet og det øvre landskapsrommet. Den foreliggende søknaden søker nå å flytte nettopp denne grensen for å utnytte en større del av produksjonspotensialet.

Norsk Vannkraft har i sitt svar til høringsuttalelsene vist til at eventuelle fremtidige tiltak må behandles i egne konsesjonsprosesser. Dette besvarer ikke hovedinnvendingen. Ved en senere konsesjonsbehandling vil referansetilstanden allerede være endret: Selsvatnet vil være regulert, det vil finnes et etablert kraftteknisk inngrep ved utløpet, og vannføringen i øvre Selselva vil allerede være påvirket. Det første inngrepet kan dermed svekke den barrieren som den urørte tilstanden representerer i dag.

Ecofact bruker dessuten allerede den eksisterende reguleringen som argument for å nedjustere betydningen av det nye inngrepet:

«Da vassdraget er regulert fra før, vurderes det planlagte tiltaket å bidra forholdsvis lite til samlet belastning på naturmiljøet.» (ref. Ecofact rapport 850 om Konsekvenser for naturmangfold)

Dette dokumenterer konkret hvordan tidligere inngrep i Selselva brukes for å endre vurderingsgrunnlaget for det neste. Den eksisterende reguleringen brukes som argument for at en ny regulering utgjør et begrenset tillegg. Dersom det omsøkte tiltaket tillates, kan den nye reguleringen på tilsvarende måte inngå i referansetilstanden ved vurderingen av senere tiltak. Ecofacts formulering underbygger dermed innvendingen om at naturinngrep kan legitimeres trinnvis, selv om hvert enkelt inngrep isolert beskrives som lite, og at dette dermed må hensyntas i vurderingen av hvilke følger en konsesjon kan medføre for naturområdet den berører.

2.4 Interesseavveiningen etter vannressursloven § 25

Etter vannressursloven § 25 kan konsesjon bare gis dersom fordelene ved tiltaket overstiger skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Bestemmelsen krever en konkret vurdering av det omsøkte tiltaket. Det er ikke tilstrekkelig å vise generelt til behovet for fornybar energi eller til at produksjonsøkningen kan gjennomføres til en lav bedriftsøkonomisk kostnad.

På fordelssiden står en 3,3 GWh økning i fornybar kraftproduksjon, uten aktiv regulerings- og døgnoptimaliseringsmulighet og der hoveddelen tas ut i sommerhalvåret, samt en bedriftsøkonomisk gevinst ved økt produksjon og salgsverdi av kraftverket.

På ulempesiden står et nytt og varig teknisk inngrep i et urørt landskapsrom, regulering av et naturlig høyfjellsvann, etablering av et reguleringsmagasin på om lag 640 000 kubikkmeter, endret vannførings- og flomdynamikk i øvre Selselva og negativ påvirkning på naturmangfold, villrein, rødlistearter, friluftsliv og landskap. Flere av virkningene kan være vanskelige eller umulige å reversere fullt ut.

3.1 Mangelfull kartlegging av rødlistearter og usikre virkninger

Synfaringen synliggjorde at reguleringen vil endre livsvilkårene for rødlistearter som er tilpasset de særlige naturgitte forholdene i og omkring Selsvatnet og Selselva, herunder vannstand, fuktighet, grunnvannsforhold, flompåvirkning og sesongvariasjoner.

3.2 Kartleggingen fanget ikke opp allerede rødlistede arter

På synfaringen opplyste Norsk Vannkraft at selskapets kartlegging påviste to rødlistearter. På spørsmål om hvorfor Håvard Laukeland senere har registrert langt flere, totalt 14 rødlistearter i området som berøres av tiltaket, svarte selskapet at disse artene ikke hadde rødlistestatus da den opprinnelige kartleggingen ble gjennomført. I «Tilsvar til Høringsuttalelser» skriver søker:

«Det er i høringsuttalelser vist til nye artsfunn rundt Selsvatnet. De aktuelle artene var ikke rødlistet på tidspunktet for den opprinnelige kartleggingen, og inngikk derfor ikke i denne vurderingen.»

Denne påstanden fra Norsk Vannkraft er ikke riktig.

Feltkartleggingen ble ifølge personlig meddelelse fra Knut Børge Strøm gjennomført 21. september 2021. Norsk rødliste for arter 2021 ble publisert 24. november 2021. På tidspunktet for

feltkartleggingen var det derfor Rødlista 2015 som var gjeldende. Ecofact opplyser også selv i rapport 850 at Rødlista 2015 ble benyttet ved verdisettingen.

Jøkelstarr var klassifisert som sårbar (VU) allerede på Rødlista 2015 og er fortsatt klassifisert som sårbar på Rødlista 2021. Arten er dessuten en norsk ansvarsart i europeisk sammenheng. Artsdatabanken opplyser at jøkelstarr er knyttet til sene, overrislede snøleier. Habitatforringelse og negativ påvirkning fra konkurrerende arter inngår i begrunnelsen for artens forventede tilbakegang.

Bresotmose var klassifisert som nær truet (NT) på Rødlista 2015 og som sårbar (VU) på Rødlista 2021. Både jøkelstarr og bresotmose hadde dermed rødlistestatus etter den listen som gjaldt da søkers feltkartlegging ble gjennomført. At de ikke ble påvist eller omtalt i kartleggingen, kan derfor ikke forklares med at de først kom på rødlisten på et senere tidspunkt.

Søkers kartlegging påviste to rødlistearter. Ecofacts kartlegging påviste dermed bare to av minst fire arter som både er dokumentert i området og hadde rødlistestatus etter den da gjeldende Rødlista 2015. I tillegg er det senere registrert flere arter som har fått rødlistestatus etter Rødlista 2021. Seks av de 14 registrerte rødlisteartene er klassifisert som sårbare (VU), mens de øvrige er klassifisert som nær truet (NT).

Dette innebærer ikke nødvendigvis at samtlige forekomster måtte ha blitt funnet under én feltkartlegging. Det dokumenterer imidlertid at den opprinnelige kartleggingen ikke gir et fullstendig bilde av de naturverdiene som nå er kjent, og at det hefter betydelig usikkerhet ved kartleggingens omfang og representativitet.

Denne usikkerheten er særlig viktig fordi Ecofact-rapporten brukes som grunnlag for søkers samlede vurdering av tiltakets virkninger. I rapportens punkt 7 om usikkerhet skriver Ecofact:

«Da naturtyper, vegetasjon og flora i det aktuelle området stort sett er representative for regionen, og berggrunnen for det meste er fattig, vurderes potensialet for ytterligere viktige og forvaltningsrelevante forekomster likevel å være lite. Det vurderes at kartleggingen i stor grad har avdekket de verdier som finnes i influensområdet, og fanget opp viktige forekomster som kan bli påvirket av planlagt tiltak. Kartleggingen vurderes å gi et godt grunnlag for utredning av tiltakets konsekvenser for naturmangfold.»

De senere artsfunnene svekker denne vurderingen vesentlig. Kartleggingen påviste bare to av minst fire arter som allerede var rødlistet etter den listen Ecofact selv la til grunn. Blant de ikke påviste artene er jøkelstarr, som både er klassifisert som sårbar og er en norsk ansvarsart i europeisk sammenheng. Det er derfor grunn til å stille spørsmål både ved Ecofacts vurdering av usikkerheten i egen kartlegging og ved de etterfølgende konsekvensvurderingene som bygger på kartleggingen.

3.3 Ecofact forventer negativ påvirkning på kystfloke

Også for en av rødlisteartene Ecofact faktisk påviste, kystfloke (*Heterocladium wulfsbergii*, NT), beskriver Rapport 850 en klar risiko for negativ og varig påvirkning. Arten vokser i flomsonen like over normal vannstand, og dens leveområde er derfor nært knyttet til vannføringen og flomdynamikken.

Ecofact skriver om kystfloke at «Reduserte flomtopper vil med stor sannsynlighet påvirke bestanden av mosearten negativt.» Rapporten vurderer videre at artens mulige leveområde vil bli redusert, og understreker samtidig at vurderingen av tiltakets påvirkningsgrad er svært usikker fordi det mangler kunnskap om hva arten tåler av redusert vannføring.

Ecofact viser også til at Selselva allerede har redusert vannføring etter at kraftverket ble ferdigstilt i 2016, og at en ytterligere endring av vannføringen vil påvirke artens vekstområde i enda større grad. Det er ifølge rapporten usikkert om, og i hvilken grad, kystfloke vil kunne tilpasse seg nye endringer.

Dette er viktig av flere grunner. For det første viser Ecofacts rapport at redusert flomdynamikk ikke bare representerer en teoretisk eller uspesifisert risiko. For kystfloke forventes reduserte flomtopper med stor sannsynlighet å påvirke bestanden negativt, redusere dens mulige leveområde og føre til varig forringelse.

For det andre viser vurderingen betydningen av samlet belastning. Ecofact bruker nettopp den eksisterende reguleringen av Selselva som argument for at ytterligere endringer kan få større konsekvenser og at "Reduserte flomtopper vil med stor sannsynlighet påvirke bestanden av mosearten negativt. Dette ses også særlig opp mot at elvestrengen allerede har redusert vannføring, hvor Selselva kraftverk sto ferdig så sent som i 2016. Ytterligere endring av vannføring vil påvirke artens vekstområde i enda større grad. Det er usikkert om, og i hvor stor grad, den vil kunne tilpasse seg nye endringer."

For det tredje er det en viktig sammenheng mellom den erkjente risikoen og tiltakets formål. Den reviderte søknaden opplyser at reguleringen skal redusere flomtoppene og gi jevnere vannføring. For kystfloke er bevaring av flomtopper nettopp et forhold Ecofact fremhever som viktig for artens overlevelse. Den hydrologiske virkningen som skal gi økt kraftproduksjon, er dermed samtidig den virkningen Ecofact mener med stor sannsynlighet vil påvirke bestanden negativt.

At reguleringen omtales som «passiv», innebærer ikke at den er hydrologisk eller økologisk virkningsløs. Tiltakets formål er å kontrollere utløpet, redusere flomtoppene og fordele avrenningen over et lengre tidsrom. Betongterskelen skal dermed endre tidsfordelingen av vannstand og avrenning sammenlignet med dagens naturlige tilstand. Det er denne virkningen som skal gi den økte kraftproduksjonen, og samtidig er det denne virkningen Ecofact mener med stor sannsynlighet vil påvirke kystfloke negativt.

Derfor må dette også vurderes etter prinsippet om samlet belastning i naturmangfoldloven § 10. Selselva er allerede påvirket av kraftutbyggingen som sto ferdig i 2016, og det omsøkte tiltaket vil legge en ny hydrologisk belastning oppå den eksisterende. Ecofacts vurdering av kystfloke illustrerer konkret hvorfor en ytterligere belastning kan få større betydning enn inngrepets isolerte størrelse skulle tilsi.

3.4 Ecofacts vurdering av kystfloke er nedgradert uten tilstrekkelig begrunnelse

Ecofact rapport 850 ble revidert 4. juli 2025 i forbindelse med den endrede søknaden. I rapportversjonen som fulgte søknaden fra 2024, ble tiltakets påvirkning på kystfloke vurdert som «Forringet». Ecofact begrunnet dette med at tiltaket ville føre til «varig forringelse av middels alvorlighetsgrad».

I den reviderte rapporten er påvirkningsgraden endret til «Noe forringet». Den artsspesifikke begrunnelsen for kystfloke er imidlertid ellers praktisk talt uendret. Ecofact fastholder at det er umulig å si i hvor stor grad ytterligere utbygging vil påvirke arten («Det er umulig å si i hvor stor grad ytterligere utbygging vil påvirke arten.»), at artens mulige leveområde vil bli redusert, og at vurderingen er svært usikker fordi det mangler kunnskap om artens tålegrenser. Rapporten inneholder ingen kvantifisering av hvordan den reviderte løsningen vil påvirke forekomstene av kystfloken, men fastholder at reduksjonen i flomtopper vil redusere artens mulige leveområde.

Ecofact forklarer heller ikke hvilket kriterium i Miljødirektoratets påvirkningsskala som begrunner at påvirkningen nå skal klassifiseres som «Noe forringet», fremfor «Forringet». Den tidligere konklusjonen om «varig forringelse av middels alvorlighetsgrad» er i hovedsak bare erstattet med den lavere kategorien.

Mangelen på begrunnelse er særlig viktig fordi Ecofact i den samme reviderte rapporten konkluderer med at reduserte flomtopper med stor sannsynlighet vil påvirke bestanden negativt, at ytterligere endring av vannføringen vil påvirke artens vekstområde i enda større grad, og at det er usikkert om arten kan tilpasse seg.

Den nedgraderte påvirkningskategorien i den reviderte rapporten kan ikke legges til grunn uten at det foreligger en konkret og etterprøvbar forklaring på hvilke nye hydrologiske premisser som begrunner endringen. Det må dokumenteres hvordan den passive reguleringen vil påvirke flomsonen ved de registrerte forekomstene, og hvorfor disse virkningene oppfyller kriteriene for «Noe forringet» og ikke «Forringet».

3.5 Søknaden gir en misvisende beskrivelse av vassdragsdynamikken

I punkt 2.4 oppgir søker som en fordel at «passiv regulering opprettholder den naturlige vassdragsdynamikken», mens «små endringer i vannføringsregimet» av søker oppføres som en ulempe. Denne fremstillingen er ikke presis.

Som synfaringen tydelig viste, betyr passiv regulering at utløpet ikke skal styres aktivt gjennom lukestenging eller døgnoptimalisering. Det betyr *ikke* at vannstanden og vannføringen forblir naturlig. Søknaden beskriver et reguleringsmagasin på om lag 640 000 kubikkmeter, en mulig senkning av Selsvatnet til én meter under naturlig vannstand og regulert vannføring på ytterligere 585 meter av Selselva. Magasineringen skal uttrykkelig redusere flomtapet, jevne ut de store avrenningstoppene over tid og gi færre og mindre flomtopper.

Søker erkjenner dermed selv at tiltaket vil endre vannføringsregimet. I søknadens hydrologikapittel er det også presisert at vannføringen bare vil reflektere det naturlige avrenningsmønsteret «i noe avrundet forstand», og at vassdragsdynamikken vil være «tilnærmet» den samme som i dag. Når disse forbeholdene utelates i sammenfatningen av tiltakets fordeler, blir reguleringens hydrologiske virkning fremstilt som mindre enn søknadens egne opplysninger gir grunnlag for.

Det kan derfor ikke legges til grunn at tiltaket «opprettholder den naturlige vassdragsdynamikken». Den passive løsningen vil endre vannstanden og dempe, forsinke og fordele avrenningen annerledes enn i et uregulert vassdrag.

Karakteristikken «små endringer» er dessuten søkers vurdering av endringenes størrelse og sier ikke noe sikkert om den økologiske betydningen. Ecofacts vurdering av kystfloke viser tvert imot at reduksjonen av flomtoppene med stor sannsynlighet vil påvirke bestanden negativt og medføre varig forringelse. Den hydrologiske konsekvensen som søker beskriver som liten, er dermed samtidig den virkningen Ecofact fremhever at med stor sannsynlighet vil negativt påvirke bestanden av en rødlisteart og føre til varig forringelse av rødlisteartens vekstområde.

3.6 Usikker påvirkning på grunnvann og voksesteder

Flere av de øvrige registrerte rødlisteartene er avhengige av svært spesifikke og fuktige livsmiljøer. Endringer i grunnvann, vannstand, flompåvirkning eller hydrologisk dynamikk kan derfor få betydning for artenes livsvilkår. Endrede miljøforhold kan også påvirke konkurranseforholdet ved at mer konkurransesterke arter får bedre vekstvilkår og fortrenger arter som er tilpasset dagens forhold.

Ecofacts tilleggsnotat fra 2026 avhjelper ikke denne usikkerheten i tilstrekkelig grad. Notatet bygger på en skrivebordsundersøkelse, ikke på en ny feltkartlegging. Ecofact skriver:

«Det foreligger begrenset med informasjon om tiltakets påvirkning på grunnvannsstanden i massene rundt Selsvatnet. Følgende vurderinger av påvirkning medfører derfor usikkerhet.»

Samtidig bygger en sentral del av konklusjonen på følgende forutsetning:

«Dersom grunnvannsstanden rundt vannet ikke blir påvirket av reguleringen av Selsvatnet, vil trolig ikke arter som vokser i snøleiene her bli påvirket.»

Konklusjonen om at artene «trolig» ikke blir påvirket, er altså betinget av at grunnvannsstanden ikke endres. Notatet slår samtidig fast at det foreligger begrenset informasjon om nettopp denne forutsetningen og at vurderingen av påvirkning derfor medfører usikkerhet. Notatet dokumenterer derfor ikke at grunnvannsstanden vil forbli upåvirket. Det beskriver bare hva utfallet trolig blir dersom den forblir upåvirket. Dette er en avgjørende forskjell.

Tilleggsnotatet dokumenterer dermed ikke den sentrale årsakskjeden:

1. hvordan terskelen vil påvirke vannstanden og grunnvannet omkring Selsvatnet
2. hvordan eventuelle hydrologiske endringer vil påvirke de konkrete voksestedene
3. hvordan de registrerte rødlisteartene vil reagere på disse endringene

Det foreligger flere usikre ledd som bygger på hverandre: Påvirkningen på grunnvannet er ikke tilstrekkelig undersøkt, vanntilførselen til lokalitetene er ikke tilstrekkelig utredet, og artenes respons på eventuelle endringer er ikke kartlagt.

3.7 Søkers fremstilling av virkningen på kystfloke nedtoner Ecofacts vurdering

I søknadens kapittel 3 skriver søker om kystfloke:

«Forekomsten på stedet har tålt overgangen fra naturlig vannføring til perioder med kun minstevannføring, og er kjent for å kunne tilpasse seg slike endringer. Etter utbyggingen vil flomtoppene bli mindre og ikke så hyppige. Dette er likevel en forholdsvis beskjeden endring.»

Denne fremstillingen er ikke en dekkende gjengivelse av Ecofacts vurdering.

Ecofact fastslår ikke at kystfloke «er kjent for å kunne tilpasse seg» slike endringer. Rapportens formulering er vesentlig mer forbeholden:

«Det er imidlertid ikke usannsynlig at arten vil kunne tilpasse seg nye fuktighetsregimer og kolonisere nye passende flater.»

At noe «ikke er usannsynlig», uttrykker en mulighet eller hypotese. Det er ikke det samme som dokumentert kunnskap om at arten kan tilpasse seg. Ecofact avslutter dessuten vurderingen med å

understreke at det mangler kunnskap om hva arten tåler av redusert vannføring, og at vurderingen derfor er «svært usikker». Når søker skriver at arten «er kjent for» å kunne tilpasse seg, blir et uttrykkelig usikkert premiss fremstilt som etablert kunnskap.

Ecofacts vurdering inneholder også flere negative momenter som ikke kommer tydelig frem i søkers sammenfatning:

- Kystfloke vokser i flomsonen like over normal vannstand.
- Artens mulige leveområde vil bli redusert.
- Påvirkningen klassifiseres samlet som «noe forringet».
- Vurderingen er svært usikker fordi det mangler kunnskap om artens tålegrenser i forhold til redusert vannføring.

Søkers beskrivelse av endringen som «forholdsvis beskjeden» er ikke en konklusjon som fremgår av Ecofacts artsvurdering. Ecofact har tvert imot identifisert reduserte flomtopper som den konkrete påvirkningen som vil redusere artens mulige leveområde. For en art som vokser nettopp i flomsonen, kan virkningen ikke vurderes bare ut fra om endringen i samlet vannmengde eller vannføring fremstår liten. Det relevante er hvordan tiltaket endrer hyppigheten, størrelsen, varigheten og tidspunktet for de flommene som opprettholder artens voksested.

Tiltakets formål er å holde vann tilbake, redusere flomtapet og fordele avrenningen jevnere over tid. Den hydrologiske endringen som skal gi økt kraftproduksjon, er dermed den samme endringen som Ecofact fremhever som negativ for kystfloke. At reguleringen omtales som passiv, reduserer ikke denne sammenhengen.

Det er heller ikke tilstrekkelig å vise til at arten fortsatt forekommer etter den tidligere kraftutbyggingen. Forekomst dokumenterer bare at arten ikke er forsvunnet fullstendig fra lokaliteten. Den dokumenterer ikke:

- om bestanden eller dekningsgraden er redusert
- om deler av det tidligere leveområdet er gått tapt
- om bestandens tilstand eller levedyktighet er svekket
- om gjenværende forekomster er avhengige av dagens restfelt og flomtopper
- om arten tåler en ny og ytterligere reduksjon i flompåvirkningen

Ecofact understreker selv at restfeltet etter den tidligere utbyggingen er stort. Det kan derfor ikke uten videre sluttes fra artens fortsatte tilstedeværelse at den har tålt den tidligere reguleringen uten skade, eller at den vil tåle enda en hydrologisk belastning. Dagens forekomst kan nettopp være avhengig av vannføringen og flomtoppene som fortsatt opprettholdes av restfeltet.

Dette må også vurderes etter prinsippet om samlet belastning i naturmangfoldloven § 10. Selselva har allerede fått redusert vannføring som følge av den eksisterende utbyggingen. Den omsøkte reguleringen vil legge en ny påvirkning oppå denne ved å redusere og gjøre flomtoppene mindre hyppige. At arten har overlevd den første belastningen, er ikke et argument for at den uten vesentlig risiko kan utsettes for enda en.

Søkers karakteristikk av endringen som «forholdsvis beskjeden» mangler dessuten en etterprøvbar artsfaglig begrunnelse. Søknaden angir ikke hvilke endringer i flommenes størrelse, varighet og

hyppighet kystflokens konkrete voksesteder vil bli utsatt for, eller hvilke hydrologiske tålegrenser arten har. Når Ecofact samtidig opplyser at kunnskapen om artens tåleevne er mangelfull, kan påvirkningen ikke avskrives som beskjeden uten ytterligere dokumentasjon.

Det mest presise faglige grunnlaget er derfor Ecofacts konklusjon: Tiltaket forventes å redusere artens mulige leveområde og medføre forringelse, mens omfanget er svært usikkert. Usikkerheten kan ikke omformuleres til en positiv antakelse om tilpasning eller brukes til å bagatellisere endringen. Den må vurderes etter kunnskapskravet i naturmangfoldloven § 8, føre-var-prinsippet i § 9 og prinsippet om samlet belastning i § 10.

3.8 Søkers gjengivelse nedtoner usikkerheten

Søker gjengir Ecofacts vurdering slik i «Tilsvar til Høringsuttalelser»:

«Ecofact har vurdert de nye registreringene. Vurderingen er at tiltaket trolig ikke vil medføre vesentlig påvirkning på de aktuelle lokalitetene, blant annet fordi vannstanden holdes innenfor naturlige variasjoner og fordi deler av områdene har egen vanntilførsel fra sig og små elver. Det er knyttet noe usikkerhet til mulig påvirkning på grunnvannsforhold, men samlet vurderes påvirkningen som begrenset.»

Denne gjengivelsen nedtoner usikkerheten og fremstiller deler av vurderingsgrunnlaget som sikrere enn Ecofacts eget notat gir dekning for.

Ecofact skriver ikke at det bare foreligger «noe usikkerhet til mulig påvirkning». Ecofact fastslår at det foreligger begrenset informasjon om tiltakets påvirkning på grunnvannsstanden, og at vurderingene av påvirkning derfor medfører usikkerhet. Ecofact har ikke tallfestet eller på annen måte gradert denne usikkerheten. Søkers karakteristikk av den som «noe usikkerhet til mulig påvirkning» er derfor søkers egen nedtoning, ikke en konklusjon som kan tilskrives Ecofact.

Søker skriver videre at deler av områdene «har egen vanntilførsel fra sig og små elver». Ecofact uttrykker seg mer forbeholdent:

«I tillegg har Lokalitet 2 trolig god vanntilførsel fra sig og små elver ovenfra, dette reduserer muligheten til at tiltaket påvirker denne lokaliteten.»

Ecofact har dermed ikke dokumentert eller slått fast at lokaliteten har en slik selvstendig vanntilførsel. Notatet antar at lokalitet 2 «trolig» har det. Forbeholdet gjelder dessuten lokalitet 2, ikke nødvendigvis øvrige deler av området. Når søker utelater ordet «trolig» og generaliserer fra én lokalitet til «deler av områdene», blir et usikkert og geografisk avgrenset premiss fremstilt som et sikrere og mer generelt faktum.

Det samme mønsteret gjelder spørsmålet om artenes tidligere rødlistestatus. Søker skriver at «de aktuelle artene» ikke var rødlistet da den opprinnelige kartleggingen ble gjennomført. Denne generelle påstanden er ikke riktig for minst jøkelstarr og bresotmose. Begge hadde rødlistestatus etter Rødlista 2015, som Ecofact selv opplyser at rapporten bygget på.

Søkers sammenfatning kan etter dette ikke legges til grunn som en dekkende gjengivelse av Ecofacts faglige vurderinger. Sammenfatningen nedtoner den uttrykkelige usikkerheten, utelater sentrale forbehold og gir en uriktig generell beskrivelse av artenes tidligere rødlistestatus. Den synliggjør heller ikke at Ecofact i rapport 850 vurderte at reduserte flomtopper med stor sannsynlighet vil påvirke kystfloke negativt, og at påvirkningen for denne arten ble vurdert som varig forringelse.

NVE må derfor bygge sin vurdering på Ecofacts faktiske formuleringer og foreta en selvstendig vurdering av datagrunnlagets kvalitet og den usikkerheten som knytter seg til dette. Søkers sammenfatning gir et mer sikkert og mindre negativt bilde enn Ecofacts rapport og tilleggsnotat samlet gir grunnlag for.

Søker konkluderer med at påvirkningen på de senere registrerte rødlistede artene samlet sett vurderes som begrenset. Denne konklusjonen er ikke tilstrekkelig underbygget av tilleggsnotatet som ble utarbeidet på bakgrunn av det store antallet rødlistede arter som ble registrert etter Ecofacts Rapport 850 og som kun er faglig vurdert i tilleggsnotatet. Søkers konklusjon bygger på hydrologiske og økologiske premisser som Ecofact selv beskriver som usikre eller bare «trolige».

Konklusjonen kan heller ikke generaliseres til tiltakets samlede virkning på rødlistearter. For kystfloke i Selselva har Ecofact kommet til en klart mer negativ vurdering: Reduserte flomtopper vil med stor sannsynlighet påvirke bestanden negativt, og tiltaket er vurdert å medføre varig forringelse av artens leveområde.

En samlet konklusjon kan ikke være sikrere enn kunnskapsgrunnlaget og premissene den bygger på. Når flere usikre ledd bygger på hverandre, kan usikkerheten ikke reduseres språklig ved å omtales som «noe usikkerhet» eller ved å konkludere generelt med «begrenset påvirkning».

3.9 Krav til videre utredning og anvendelse av føre-var-prinsippet

Skrivebordsnotatet som behandler rødlisteartene som er registrert etter Ecofacts feltkartlegging, inneholder en kort og samlet vurdering av de nye registreringene. Denne vurderingen skal dekke flere arter med ulike økologiske krav og mulige responser på endringer i vannstand, grunnvann, flompåvirkning og konkurranseforhold.

Ecofact fremhever selv usikkerheten ved det mest sentrale hydrologiske premisset:

«Det foreligger begrenset med informasjon om tiltakets påvirkning på grunnvannsstanden i massene rundt Selsvatnet.»

Notatet inneholder ikke nærmere artsspesifikke vurderinger av hvordan reguleringen kan påvirke de enkelte artenes voksesteder, tålegrenser og konkurranseforhold. En samlet og overordnet vurdering av flere forskjellige rødlistearter kan ikke erstatte en undersøkelse av de miljøfaktorene som er avgjørende for den enkelte arten.

Dette gjelder særlig, men ikke bare, jøkelstarr. Arten er en norsk ansvarsart i europeisk sammenheng, er klassifisert som sårbar og er knyttet til sene, overrislede snøleier. Artsdatabankens vurdering viser dessuten til habitatforringelse og negativ påvirkning fra konkurrerende arter som faktorer i artens forventede tilbakegang. Det mangler en konkret og sikker vurdering av hvordan endringer i vannstand, grunnvann, overrisling, flomdynamikk og konkurranseforhold kan påvirke artens registrerte voksested ved Selsvatnet.

Usikkerheten om grunnvannsforholdene gjør ikke en slik artsspesifikk vurdering mindre nødvendig. Den viser tvert imot at det mangler kunnskap om et grunnleggende premiss for å kunne vurdere konsekvensene for arter som er avhengige av svært fuktige livsmiljøer. Når påvirkningen på grunnvannet ikke er tilstrekkelig kjent, kan det heller ikke trekkes en sikker konklusjon om hvordan voksestedene eller artene vil bli påvirket.

NVE må vurdere om kunnskapsgrunnlaget oppfyller naturmangfoldloven § 8 og utredningsplikten etter forvaltningsloven § 17. Kunnskapskravet innebærer ikke at enhver usikkerhet må fjernes. Kravet må imidlertid vurderes i lys av tiltakets karakter og risikoen for skade på naturmangfoldet. Her gjelder usikkerheten sentrale hydrologiske virkninger, flere sårbare arter og endringer som kan være vanskelige å reversere. Det tilsier et skjerpet krav til et oppdatert, stedsspesifikt og faglig forsvarlig kunnskapsgrunnlag.

Det må foreligge et tilstrekkelig faglig grunnlag for å vurdere:

- hvordan terskelen vil påvirke grunnvannsforholdene, vannstandsvariasjonene og flomdynamikken
- hvordan disse hydrologiske endringene vil påvirke de konkrete voksestedene
- hvilke tålegrenser, habitatkrav og tilpasningsmuligheter de enkelte registrerte rødlisteartene har
- hvordan endrede miljøforhold kan påvirke konkurransen mellom artene
- hvordan den nye påvirkningen vil virke sammen med den eksisterende reguleringen av Selselva

Kunnskapsmangelen gjelder dermed ikke bare omfanget av påvirkningen, men selve årsakskjeden fra reguleringen til hydrologiske endringer, endrede voksestedsforhold og konsekvenser for de enkelte artene. En generell konklusjon om «begrenset påvirkning» kan ikke anses tilstrekkelig underbygget hverken i Rapport 850 fra Ecofact som vurderte de to rødlisteartene Ecofact fant i sin kartlegging, og heller ikke i skrivebordsnotatet som gav en kort, usikker og samlet vurdering av et større antall rødlistearter som er registrert senere.

Dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er på et forsvarlig nivå, må føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 tillegges reell vekt. Når det foreligger risiko for vesentlig skade på naturmangfoldet, skal mangel på kunnskap ikke brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate tiltak som kan begrense eller unngå skaden. I denne saken innebærer det at usikkerheten ikke kan brukes som grunnlag for å anta at virkningen trolig blir liten.

Når tiltaket kan påvirke sårbare arter og deres voksesteder på en måte som er vanskelig eller umulig å reversere, taler den manglende kunnskapen mot å gi konsesjon. Ecofacts egen vurdering av kystfloke illustrerer dette tydelig. Rapport 850 konkluderer med at reduserte flomtopper med stor sannsynlighet vil påvirke bestanden negativt og medføre varig forringelse, samtidig som Ecofact understreker:

«Det er usikkert om, og i hvor stor grad, den vil kunne tilpasse seg nye endringer.»

Når den sannsynlige påvirkningen er negativ og artens tilpasningsevne er ukjent, kan usikkerheten ikke behandles som et argument for at tiltaket er ufarlig. Den må inngå som et selvstendig og tungtveiende moment både etter naturmangfoldloven §§ 9 og 10 og i interesseavveiningen etter vannressursloven § 25.

4.1 Bunndyr og øvrig akvatisk fauna er ikke kartlagt

Ecofact skriver:

«Selsvatnet vil kunne ha en triviell og vanlig forekommende bunndyrfauna. Vannet er kalkfattig, og skiller seg ikke ut som særlig verdifullt for ulike arter av virvelløse dyr. Arter som finnes i vannet, vil være arter som er vanlige i alle vann i regionen og landet for øvrig.»

Dette fremstår ikke som resultatet av en kartlegging av bunndyr eller andre akvatiske organismer. Formuleringene «vil kunne ha» og «vil være» viser at konklusjonene bygger på generelle antakelser om habitatet, ikke på dokumenterte artsfunn fra Selsvatnet.

Det fremgår ikke at det er gjennomført bunndyrprøver i strandsonen eller Selselva, prøvetaking av dyreplankton eller småkreps, undersøkelse av sedimentlevende fauna, artsbestemmelse av innsamlet materiale eller vannkjemiske målinger som kan underbygge konklusjonene. Det foreligger heller ingen artsliste eller nærmere beskrivelse av hvilke deler av innsjøen og elven som eventuelt er undersøkt.

At Selsvatnet er «regnet for å være fisketomt», gir ikke grunnlag for å konkludere om bunndyr, småkreps, plankton eller andre virvelløse dyr. Fiskefravær er ikke det samme som fravær av et akvatisk økosystem. Fisketomme fjellvann kan ha egne samfunn av blant annet småkreps, fjærmygglarver, vannmidd, fåbørstemark og vannlevende insektstadier. Fiskefravær kan dessuten påvirke sammensetningen og størrelsesfordelingen i disse samfunnene fordi predasjon fra fisk mangler.

Heller ikke beskrivelsen av Selselva som bratt og hurtigrennende dokumenterer at elven har liten verdi for virvelløse dyr. Rennende vann har egne strømtilpassede organismesamfunn. Døgnfluer, steinfluer, vårfluer, fjærmygg og andre insektlarver kan leve på stein, mellom grus, i vannmoser og i randsoner med varierende strøm. At elven har få lommer med stillestående vann, sier derfor først og fremst noe om hvilke habitater som finnes – ikke at faunaen er uten verdi.

Påstanden om at kalkfattighet innebærer at faunaen er triviell, er heller ikke tilstrekkelig underbygget. Kalkinnhold og vannkjemi påvirker hvilke arter og artssamfunn som kan leve i et vann, men lavt kalkinnhold dokumenterer ikke at alle forekommende arter er vanlige «i alle vann i regionen og landet for øvrig». En slik konklusjon forutsetter data om den faktiske faunaen og de lokale miljøforholdene.

Det må også skilles mellom artenes sjeldenhet og økosystemets verdi og sårbarhet. Selv om en undersøkelse skulle vise at enkeltartene er alminnelige, kan det lokale organismesamfunnet ha viktige funksjoner i næringsnettet og være tilpasset dagens naturlige vannstands-, flom-, temperatur- og isregime. Vanlige arter og naturprosesser omfattes også av hensynet til naturmangfold.

Reguleringen vil særlig kunne påvirke innsjøens strandsone. Når vannstanden styres mellom HRV og LRV, kan arealer som i dag oversvømmes og tørrlegges etter et naturlig forløp, få endret varighet og tidspunkt for oversvømmelse og eksponering. Dette kan påvirke begroing, næringstilgang, sedimentforhold og egg, larver og andre lite mobile organismer. I Selselva skal flomtoppene dempes og vannføringen fordeles jevnere over tid. Det er nettopp slike endringer i vannføring og flomdynamikk som kan endre habitatene for strømtilpassede bunndyr.

Rapporten undersøker ikke denne årsakskjeden:

1. hvilke arter og organismesamfunn som faktisk finnes i Selsvatnet, strandsonen og Selselva

2. hvilke deler av habitatene de benytter gjennom året
3. hvordan reguleringen endrer oversvømmelse, tørrlegging, strømforhold, sedimenttransport og temperatur
4. hvordan disse endringene påvirker de registrerte organismene og næringsnettet

Det kan derfor ikke legges til grunn som et dokumentert faktum at Selsvatnet bare har en «triviell» bunndyrfauna, eller at alle artene er vanlige i hele regionen og landet. En habitatbasert forventning kan brukes som en foreløpig hypotese, men kan ikke erstatte målrettet prøvetaking når tiltaket skal regulere selve vannet og endre flomdynamikken i utløpselven.

Det må vurderes om dette kunnskapsgrunnlaget etter naturmangfoldloven § 8 er tilstrekkelig til å fastslå både områdets verdi og tiltakets virkninger. Manglende prøvetaking og dermed manglende registrerte funn kan ikke brukes som bevis for at faunaen er triviell eller uten forvaltningsmessig verdi.

5.1 Ecofacts tidligere undervurdering av funnpotensialet øker kravet til dokumentasjon

Det er særlig grunn til å være varsom med Ecofacts udokumenterte antakelse om at bunndyrfaunaen er «triviell», fordi de senere funnene av rødlistearter viser at rapportens vurdering av eget kartleggingsgrunnlag og potensialet for ytterligere funn var vesentlig for sikker.

I rapportens vurdering av usikkerhet skriver Ecofact:

«Da naturtyper, vegetasjon og flora i det aktuelle området stort sett er representative for regionen, og berggrunnen for det meste er fattig, vurderes potensialet for ytterligere viktige og forvaltningsrelevante forekomster likevel å være lite. Det vurderes at kartleggingen i stor grad har avdekket de verdier som finnes i influensområdet, og fanget opp viktige forekomster som kan bli påvirket av planlagt tiltak. Kartleggingen vurderes å gi et godt grunnlag for utredning av tiltakets konsekvenser for naturmangfold.»

De senere registreringene har svekket samtlige ledd i denne vurderingen.

Ecofacts feltkartlegging påviste to rødlistearter. Senere er det registrert totalt 14 rødlistearter i området. Minst fire av de nå kjente artene hadde allerede rødlistestatus etter Rødlista 2015, som Ecofact selv opplyser at rapporten bygget på. Ecofact påviste dermed bare to av minst fire arter som hadde rødlistestatus etter den listen som gjaldt da feltarbeidet ble gjennomført. Blant artene som ikke ble påvist, er jøkelstarr, som er klassifisert som sårbar og er en norsk ansvarsart i europeisk sammenheng.

De senere funnene viser for det første at potensialet for ytterligere viktige og forvaltningsrelevante forekomster ikke var så lite som Ecofact la til grunn. For det andre viser de at kartleggingen ikke i tilstrekkelig grad hadde avdekket verdiene i influensområdet eller fanget opp alle viktige forekomster som kan bli påvirket. For det tredje svekkes konklusjonen om at kartleggingen ga et godt grunnlag for å utrede tiltakets konsekvenser for naturmangfold.

Dette dokumenterer ikke i seg selv at Selsvatnet inneholder sjeldne eller rødlistede bunndyr. Kartlegging av planter og moser og kartlegging av akvatisk fauna gjelder forskjellige organismegrupper og krever ulike metoder. Erfaringen er likevel direkte relevant for vurderingen av usikkerheten og hvilken bevisverdi Ecofacts generelle antakelser kan tillegges.

Det er et tydelig metodisk fellestrekk mellom de to vurderingene. For naturtyper, vegetasjon og flora ble områdets regionale representativitet og hovedsakelig fattige berggrunn brukt som grunnlag for å anta at potensialet for ytterligere viktige forekomster var lite. For akvatisk fauna brukes kalkfattighet, høy vannhastighet og få partier med stillestående vann som grunnlag for å anta at faunaen er «triviell» og består av arter som er vanlige i alle vann i regionen og landet.

I begge tilfeller trekkes det vidtrekkende konklusjoner om artsforekomster fra generelle miljøegenskaper. De senere rødlistefunnene viser hvorfor en slik slutningsmåte er usikker. Et område som på overordnet nivå kan beskrives som fattig eller regionalt representativt, kan likevel inneholde viktige forekomster knyttet til lokale variasjoner i berggrunn, substrat, vannføring, flompåvirkning, grunnvann, overrisling og andre mikrohabitater.

Når Ecofacts tidligere vurdering av eget funnpotensial har vist seg å være for sikker, kan en tilsvarende generell habitatbetraktning ikke brukes som tilstrekkelig grunnlag for å avskrive bunndyrfaunaen som «triviell». Dette gjelder særlig når konklusjonen om den akvatiske faunaen ikke synes å bygge på målrettet prøvetaking med formål å registrere forekommende arter.

Påstanden om en «triviell» bunndyrfauna må derfor behandles som en uprøvd hypotese, ikke som et dokumentert kartleggingsresultat. De senere rødlistefunnene gir særlig behov for at vurderingen av bunndyr, småkreps og øvrig akvatisk fauna bygger på faktiske undersøkelser, og at usikkerheten synliggjøres i samsvar med naturmangfoldloven §§ 8 og 9.

6.1 Synfaringen viste at Norsk Vannkraft i sitt tilsvar ikke tilbakeviser geofaglige innvendinger fra fagpersoner ved Bygg,-Miljø- og Naturvitenskap ved Høgsskulen på Vestlandet

Blottingen av bergarter langs vannkanten, som beskrevet i fråsegnet fra Fagpersoner ved Institutt for bygg-, miljø- og naturvitenskap ved Høgskulen på Vestlandet, fremkom tydelig på synfaringen. I fråsegnet ble det fremhevet at området rundt Selsvatnet har en unik berggrunnsgeologi av internasjonal verdi. Uttalelsen er blant annet undertegnet av fagpersoner innen berggrunnsgeologi, sedimentologi og vegetasjonsøkologi. Det vises til at sedimentære bergarter omkring vannet dokumenterer samspillet mellom nedbrytningen av en fjellkjede og avsetning av erosjonsmateriale i forkastningsbassenger, og at bergartene er godt blottet langs vannkanten og i området omkring.

I «Tilsvar til Høringsuttalelser» besvarer Norsk Vannkraft dette med at status som UNESCO Global Geopark ikke innebærer et formelt vern, at energitiltak finnes i andre geoparker, og at den reviderte løsningen ikke innebærer heving av vannstanden eller neddemming av nye arealer. Selskapet konkluderer deretter med at de geologiske verdiene vil bli lite påvirket.

Dette er ikke en faglig tilbakevisning av innvendingene i fråsegnet fra fagpersonene til den omsøkte utbyggingen i området.

At geoparkstatusen ikke innebærer et absolutt juridisk vern, sier ikke noe om hvilken vekt de dokumenterte geologiske verdiene skal ha i interesseavveiningen etter vannressursloven § 25. UNESCO-statusen er heller ikke bare et rammeverk for utnyttelse av naturressurser og lokal verdiskaping slik søker skriver. UNESCO beskriver globale geoparker som områder hvor geologiske lokaliteter og landskap av internasjonal betydning skal forvaltes helhetlig med vekt på beskyttelse, undervisning og bærekraftig utvikling. UNESCO fremhever også sammenhengen mellom den geologiske arven og områdets øvrige naturarv.

Søkers henvisning til kraftproduksjon i andre geoparker har liten bevisverdi. Norsk Vannkraft har ikke dokumentert at disse tiltakene berører tilsvarende geologiske lokaliteter, strandnære blotninger, landskapsrom eller undervisningsverdier. Fravær av nye neddemte arealer er ikke det samme som fravær av påvirkning.

At et krafttiltak finnes et annet sted innenfor en geoparks geografiske avgrensning, innebærer ikke at regulering av Selsvatnet er forenlig med de konkrete verdiene på denne lokaliteten. Virkningene må vurderes stedsspesifikt.

Tiltaket skal regulere Selsvatnet mellom HRV 837 og LRV 836. Søker opplyser videre at vann skal holdes tilbake ved stor tilførsel, at flomtoppene skal dempes, og at avrenningen skal fordeles jevnere over tid. Dermed endres vannstandens og vannføringens tidspunkt, varighet, hyppighet og forløp, selv om de oppgitte yttergrensene kan ligge innenfor nivåer som også forekommer naturlig. Strandsonen og elven vil dermed ikke lenger være formet utelukkende av naturlig hydrologisk dynamikk, men av et teknisk reguleringsanlegg.

Norsk Vannkraft har ikke fremlagt en stedsspesifikk geofaglig vurdering som undersøker:

- hvilke geologiske blotninger som finnes innenfor den berørte strand- og reguleringssonen
- hvordan reguleringen vil påvirke blotningenes synlighet, tilgjengelighet og lesbarhet
- hvordan endret vannstands- og flomdynamikk kan påvirke erosjon, sedimenttransport og avsetning
- om reguleringssonen over tid kan gi økt tildekking, utvasking eller endret vegetasjon omkring blotningene
- hvordan tiltaket påvirker områdets verdi for feltundervisning, forskning og formidling
- hvordan de geologiske virkningene virker sammen med endringer i hydrologi, vegetasjon og landskap

Konklusjonen om at de geologiske verdiene blir «lite påvirket», fremstår derfor som en udokumentert påstand, ikke som resultatet av en etterprøvbar geofaglig konsekvensvurdering.

6.2 Sammenhengen mellom berggrunn, hydrologi og vegetasjon

Områdets geologiske verdi er ikke begrenset til selve bergartene som fysiske objekter. Verdien omfatter også hvordan berggrunnen kommer til uttrykk i landskapet og gjennom samspillet mellom berggrunn, løsmasser, vann, jordsmonn og vegetasjon.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) fremhever at berggrunnens kalkinnhold er en viktig miljøvariabel med stor betydning for jordsmonn og vegetasjonstyper. Vegetasjonen kan derfor inngå som en indikator på de naturgitte forholdene og brukes i feltundervisning til å forstå sammenhenger mellom berggrunn, jord og økologi. Denne sammenhengen er ikke nødvendigvis entydig, fordi vegetasjonen også påvirkes av blant annet fuktighet, grunnvann, overrisling og flom.

Dette gjør den hydrologiske påvirkningen særlig relevant. Dersom reguleringen endrer vannstand, grunnvann, flompåvirkning eller overrisling, kan vegetasjonen endres selv om berggrunnen forblir fysisk uendret. Den vegetasjonen som senere etablerer seg, vil da i større grad avspeile regulerte

hydrologiske forhold enn den naturlige sammenhengen mellom berggrunn, terreng, vann og plantevekst. Vegetasjon er ikke et entydig geologisk kart. Endringene kan imidlertid gjøre det vanskeligere å lese og undervise i den naturlige sammenhengen mellom berggrunn, jordsmonn, hydrologi og vegetasjon. Områdets pedagogiske verdi ligger nettopp i at disse prosessene kan studeres samlet i et naturlig, urørt høyfjellslandskap.

Dette har også sammenheng med de registrerte rødlisteartene. Flere av artene er knyttet til særskilte fuktighetsforhold, flomsoner, overrislede snøleier eller andre hydrologisk betingede voksesteder. Kystfloke vokser i flomsonen og er avhengig av flomdynamikken. Jøkelstarr er knyttet til sene, overrislede snøleier. Ecofact har samtidig opplyst at kunnskapen om tiltakets påvirkning på grunnvannsstanden omkring Selsvatnet er begrenset.

Hydrologisk betinget vegetasjon inngår som et vesentlig element i områdets samlede geoøkologiske uttrykk. Dersom karakteristiske arter eller plantesamfunn forsvinner eller forskyves som følge av reguleringen, svekkes integriteten i dette uttrykket og muligheten til å studere naturlige sammenhenger mellom geologi, vann og økologi.

Selve bergartene vil fortsatt være til stede, men lokalitetens vitenskapelige, pedagogiske og opplevelsesmessige kvalitet kan likevel bli redusert. Vurderingen kan derfor ikke avgrenses til om terskelen fysisk ødelegger en bergart eller legger nye arealer permanent under vann. Også påvirkningen på blotningenes tilgjengelighet, naturlige prosesser, landskapets lesbarhet og sammenhengen mellom geologisk og biologisk naturarv må inngå i vurderingen.

Når det ikke foreligger en stedsspesifikk geofaglig og geoøkologisk konsekvensvurdering av disse forholdene, er det ikke dokumentert grunnlag for Norsk Vannkrafts konklusjon om at de geologiske verdiene blir lite påvirket. Denne kunnskapsmangelen må avklares etter naturmangfoldloven § 8 og, dersom usikkerheten ikke kan reduseres, tillegges vekt etter føre-var-prinsippet i § 9 og i den samlede interesseavveiningen etter vannressursloven § 25.

7.1 Søkers egen argumentasjon viser hvordan tidligere konsesjoner brukes til å legitimere nye inngrep

Norsk Vannkraft viser i sitt «Tilsvar til Høringsuttalelser» til at «det er gitt konsesjon til småkraftverk innenfor Fjordkysten geopark etter innlemmelse i UNESCO-systemet». Henvisningen understreker i realiteten innvendingen om at tidligere konsesjoner kan få betydning for vurderingen og legitimeringen av senere naturinngrep.

At andre kraftverk har fått konsesjon innenfor geoparkens geografiske avgrensning, dokumenterer naturligvis ikke at reguleringen av Selsvatnet er forenlig med de konkrete geologiske, biologiske og landskapsmessige verdiene på denne lokaliteten. Søker bruker likevel de tidligere konsesjonene som argument for at også det omsøkte tiltaket bør kunne aksepteres. Dette viser hvordan enkeltvedtak, selv om de ikke er formelt bindende for senere saker, av søker brukes aktivt og argumentativt også utover det tiltaket konsesjonen gjelder.

Den samme mekanismen vil kunne gjøre seg gjeldende dersom reguleringen av Selsvatnet tillates. Konsesjonen fra 2009 ble gitt etter at utbyggingen var avgrenset for å skjerme Selsvatnet og det øvre landskapsrommet. Dersom denne grensen nå flyttes, kan senere søkere vise til at NVE allerede har tillatt kraftinngrep i dette landskapsrommet, regulering av Selsvatnet og inngrep i en lokalitet med internasjonalt anerkjente geologiske verdier innenfor Fjordkysten UNESCO Global Geopark.

En eventuell konsesjon vil ikke være et rettslig prejudikat, og senere tiltak må behandles særskilt. Det er likevel ikke grunnlag for å se bort fra konsesjonens praktiske signaleffekt. Ved senere søknader kan det bli anført at området allerede er regulert, at landskapsrommet allerede inneholder krafttekniske inngrep, og at NVE tidligere har vurdert slike inngrep som forenlige med geoparkstatusen. Nye tiltak kan dermed bli fremstilt som begrensede utvidelser av en eksisterende situasjon, fremfor som ytterligere inngrep i et landskapsrom som opprinnelig ble skjermet.

Søkers eget tilsvar viser at denne risikoen ikke er hypotetisk. Norsk Vannkraft bruker allerede tidligere konsesjoner i geoparken som argument for den foreliggende søknaden. Ecofact bruker på tilsvarende måte den eksisterende reguleringen av vassdraget som argument for at det nye tiltaket vil bidra forholdsvis lite til den samlede belastningen i Rapport 850 pkt. 5.3 Samlet belastning: «Da vassdraget er regulert fra før, vurderes det planlagte tiltaket å bidra forholdsvis lite til samlet belastning på naturmiljøet.» Tidligere inngrep brukes dermed både til å legitimere nye inngrep prinsipielt og til å nedjustere deres relative betydning.

Dette illustrerer kjernen i bit-for-bit-problematikken: Hvert vedtak vurderes formelt for seg, men hvert nytt inngrep endrer den faktiske referansetilstanden og utvider argumentasjonsgrunnlaget for det neste. Derfor må også den prinsipielle og fremtidige virkningen av å fravike avgrensningen som lå til grunn for konsesjonen i 2009 og åpne det øvre landskapsrommet for krafttekniske inngrep være gjenstand for vurdering.

7.2 Politiske føringer mot bit-for-bit-nedbygging

Regjeringen har i Meld. St. 35 (2023–2024), *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*, uttrykkelig erkjent at norske naturarealer bygges ned og forbrukes bit for bit, og at summen av inngrepene kan bli for stor. Regjeringen fremhever derfor behovet for en mer helhetlig forvaltning og prinsipper som skal redusere fremtidig nedbygging av natur. Meldingen slår også fast at: «Arealendringer er den største negative påvirkningsfaktoren på norsk natur».

I Stortingets behandling av naturmeldingen ble det fremhevet at hver enkelt handling kan fremstå som liten, nødvendig eller ønskelig, samtidig som summen av påvirkningene kan overstige naturens tåleevne. Det ble også understreket at en bærekraftig naturforvaltning må bygge på kunnskap om økosystemenes tilstand, den samlede belastningen fra menneskelig aktivitet og samfunnets nytte av aktiviteten.

Disse politiske føringene er direkte relevante for vurderingen av Selsvatnet. Den enkelte terskelen kan isolert sett beskrives som et begrenset fysisk inngrep. Den prinsipielle og samlede virkningen er imidlertid større: Tiltaket flytter grensen for kraftutbyggingen inn i et nytt landskapsrom, gjør Selsvatnet til et regulert vann og endrer øvre Selselva fra en naturlig til en regulert elvestrekning.

Dette er nettopp hvordan bit-for-bit-nedbygging skjer. Hvert enkelt inngrep begrunnes med at det er lite, mens den urørte sammenhengen gradvis forsvinner. Når det første kraftteknisk inngrepet er etablert, vil området ikke lenger ha den samme urørte referansetilstanden. Senere inngrep kan da lettere bli presentert som mindre endringer, opprusting eller utvidelse av et allerede etablert reguleringsanlegg.

Saken ved Selsvatnet illustrerer konkret den formen for gradvis naturtap som regjeringen og Stortinget har omtalt. Konsesjonen fra 2009 ble gitt etter at utbyggingen var avgrenset for å skjerme det øvre landskapsrommet og Selsvatnet. Den foreliggende søknaden bryter nå nettopp denne grensen fordi eieren ønsker å utnytte mer av det bedriftsøkonomiske potensialet.

Dette er direkte relevant for naturmeldingens fremheving av helhetlig og bærekraftig arealforvaltning. Den nye søknaden kan ikke vurderes løsrevet fra avgrensningen og den samlede interesseavveiningen som lå til grunn for konsesjonen i 2009. NVE må vurdere både den umiddelbare virkningen av det omsøkte tiltaket og den prinsipielle virkningen av å flytte utbyggingsgrensen inn i et landskapsrom som hittil har vært skjermet.

Meld. St. 35 (2023–2024) innledes med at «naturen er grunnlaget for velferden vår» og fastslår at arealendringer er den største negative påvirkningsfaktoren på norsk natur. Skal disse føringene få reelt innhold, må de få betydning nettopp i saker hvor energigevinsten er begrenset, mens tiltaket åpner et nytt naturområde for varige inngrep. Saken ved Selsvatnet er derfor et konkret eksempel på hvorfor en helhetlig vurdering og vern mot bit-for-bit-nedbygging er nødvendig.

Regjeringens naturmelding anerkjenner at produksjon av fornybar energi kan være et formål med høy prioritet når natur må vike. Det innebærer imidlertid ikke at ethvert fornybart energitiltak automatisk skal gis forrang. Meldingen knytter prioriteringen til formål som samfunnet har et særlig stort behov for. Det må derfor foretas en konkret vurdering av behov, energigevinst, alternativer og naturkostnad.

I denne saken er den dokumenterte energigevinsten svært liten, mens deler av naturkostnaden består i å åpne et nytt og hittil urørt landskapsrom. De politiske føringene om fornybar energi kan derfor ikke vurderes løsrevet fra de samtidige føringene om å redusere naturtap, unngå bit-for-bit-nedbygging og ta hensyn til samlet belastning.

Dette følger også av naturmangfoldloven § 10, som krever at en påvirkning vurderes ut fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli utsatt for. Tiltaket må derfor sees i sammenheng med eksisterende kraftutbygging, ferdsel og andre belastninger på villreinen, negativ påvirkning på rødlistearter, øvrige småkraftverk i regionen, konsesjonen til Bergselva kraftverk og den fremtidige virkningen av å åpne et nytt landskapsrom for kraftinngrep.

Dersom de nasjonale målene om å redusere naturtap og stanse bit-for-bit-nedbygging skal få reelt innhold, må myndighetene kunne avslå tiltak der samfunnsnytten er marginal og naturkostnaden er varig. Selsvatnet er en slik sak. Et avslag vil ikke være et avslag på fornybar energi som sådan, men en nødvendig prioritering av hvor ny produksjon bør og ikke bør etableres.